

Er tað veruliga so syndugt at »dansa brúðarvísuna« í kirkjuni

»Vit eiga ikki at kvøða í kirkjuni...« »Brúðarvísulagið hóskar ikki til ein so álvarsligan sálm (Hvar Gud vil, glaður fari eg)«. Ja, so siga tey.

Men ikki slepstuttanum, at sjálvur Jákup Dahl týddi henda sálm til brúðarvísulagið!

Mundi hann ikki vita, hvat hann gjørdi?

Tað visir seg, at hvørja ferð, sálmurin »Hvar Gud vil, glaður fari eg« kemur fyrri í kirkjunum okkara, er sami tviðráttur, um vit skulu brúka tað føroyska lagið til sálm — ein variant av Brúðarvísuni. Sunnudagin var hetta serliga aktuelt, av tí at sálmurin varð sungin í flestu kirkjunum kring landið.

Summir organistar spæla tað føroyska lagið (Gomul Føroysk Sálmalag nr. 7), og kunnu tað vænta sær ábreiðslur frá kirkjulíðnum. Áðir gera sum hann gjørdi í Útvarpinum — taka okkurt útlendskt. Og áðir organistar hava tað uppafurt lættari í so máta — teir kenna ikki tað føroyska lagið!

Ymisk argument eru fyrri ikki at brúka brúðarvísulagið í kirkjuni. Frá tí beinleiðis barnsliga og útjabbða »at eingin dugir tað« til, at eitt kvæðalag hóskar ikki í kirkjuni.

Nú er ikki eitt og hvørt orð, tú skalt svara til, og organistar munnu hoyra eitt sindur av lummafilosofi millum ár og dag. Men av tí, at vit ikki hava ov nógv av føroyskum sálmalögum, og av tí, at andstøðan móti teim føroysku lögnum av eini lögnaði grund er so sterk — og av tí, at serliga brúðarvísulagið stendur fyrri skotum — so haldi eg neyðugt vera at gera eina viðmerking.

Kemur úr danskari sálmalóð

Sum sagt, dárar ikki øllum »kvæðalag« í kirkjuni — ov verðsligt, haldar tey. Beinleiðis syndugt, haldar onnur. Og tað er jú í ein

ávisan mun rætt. Neyvan kundi nakar hugsað sær at sungið sálmar til Sjúðarkvæðið t.d.

Men vit kunnu ikki koyra øll kvæði, tættir og visur í sama bás. Munurin millum eitt nú Sjúðarkvæðið og Fruntatátt er sum kunnugt rættiliga stórum.

Hvussu verðslig er Brúðarvísan? (Í ærlige Brudefolk...) So verðslig, at hon stavar frá teirri kendu Túsundtalssálmalóðini! Við øðrum orðum ein óspiltur sálmur. Og einki er at ivast í, at hon hevur verið sungin í kirkjuni — við brúðarvísulagnum — áðrenn føroyingar fóru upp á gólv við henni.

At føroyingar brúka hana í føroyskum dansi, kann yrkjarin so ikki gera við! Vísan sjálf verður ikki heidnari av tí. Tað er bara at kanna innihaldið. Reint bibilskt frá byrjan til enda.

Hesin yrkingarhátturin — frásøguhátturin — er ikki ókendur, um hann ikki er so »sálmaligur«. Mikkljal á Ryggi nýtir sama frásøguhátt í sínum sálmalum, og nógvir nýggir andaligir sangir eru yrktir á sama hátt. (Dømi: Brúðleypjið í Kána v. Bill)

Og um onkur skuldi verið imóti føroyskum dansi: tað kemur meir enn so fyrri, at sálmar og andaligir sangir verða misbrúktir — umyrktir til skemtittættir ella brúktir beinleiðis til blasfemiskt endamál. Skuldu vit farið at banna øllum hesum sálmalum so hvørt?

Dansaðu Guði til heiðurs

Tað skemtliga ella blas-

femiska mundi liggja føroyingum sera, sera fjart, tá ið teir av fyrstan tíð fóru upp á gólv við hesum sálminum. Brúðardansurin var framhald av sjálvari brúðarvígsluni, og dansað varð Várharra til heiðurs — tað prógvar presturin, ið var fastur dansari — og menn dansaðu Brúðarvísuna hattleysir.

So fastgrógvur var dansurin í føroysku mentanini, at føroyingar lovaðu Gudi við dansi. Hetta gjørdi Dávid kongur mær vitandi eisini, og enn tann dag í dag dansa bæði afrikanskir og amerikiskir nekarar Guði til heiðurs.

So kunnu vit kanna lagið til Brúðarvísuna! Suðringar brúka sitt egna lag, ið einki samband hevur við tað, vit brúka norðanfjórð. Sambært Marianne og Karl Clausen er hetta lagið variantur av tí kenda kirkjuliga lagnum »Guds søn kom ned fra Himmerig« (DDK 143).

Hetta er gamalt týskt lag úr 15. öld. Tó hevur tað ikki verið sungið í tí stranga 4-taktforminum í DDK. Sangurin fyrr var friari og meira lagaður til tann skiftandi versafótin og ikki so læst í metrisk mynstur. Kanna vit tað dansku upprunatýðingina til »Guds Søn er kommen af Himmelen ned«, siggja vit, at versafóturin gongur sera væl til tann føroyska variantin (roynd sjálf/ur!). Tá hevur sálmalagurin also havt meira visudám yvir sær men framvegis Guði til heiðurs!

Skyldskapurin við tað týska lagið hoyrist betur í øðrum høvuðsvariantinum. Í tí variantinum,

Waagstein brúkar í GFS, hoyrist hetta ikki líka væl (tað er hesin variantur, ið brúktur verður í kirkjuni). Her er tað vorðið eitt serligt føroyskt sálmalag.

Gjerdist føroyskt fólkalag

»Hví so ikki bara brúka tað týska lagið í DDK?« Tí tað ber til at brúka bæði — meir líkjust tey ikki. Eingin gáar um, at tey einaferð vóru sama lag. Varianturin í DDK er heldur ikki heilt upprunaligur. Tað er einaferð so, at hvørt landið fær sínar serligu variantar, og mangan verður miðvist arbeidd gjørt fyrri at varðveita teir.

Í DDK kemur mangan fyrri, at teir hava hildið seg at tí danska variantinum heldur enn at taka tað upprunaliga lagið. Sama er galdandi fyrri sviar. Í Dalarna verður nógv gjørt burtur úr teim variantum, sum hvør bygd hevur til ymisk lög!

Og hvi skuldu vit ikki gjørt tað sama? Øll lond stríðast fyrri at varðveita síni eyðkenni og sína mentan. Vit hava fingið eitt frálikt sálmalag burturúr, eitt sum í mangar mátar er háberðsligari enn tað týska og sum er alt ov gott at goyma burtur. Vit kunnu bert fegnast um, at lagið er komið aftur til røttu móðir sína — kirkjuna.

Drykkjuvisur inn í kirkjuna

Tí hvussu er tað nú statti við okkara »kirkjuliga« lögum? Hvaðani stava tey?

Tað er ein veruleiki, at Jákup Dahl týddi sálm »Hvar Gud vil, glaður fari eg« just til brúðarvísulagið (GFS nr. 7). Mundi hann hava gjørt tað, um hann ikki helt, at lagið hóskaði í kirkjuni?

Tá ið Luther setti sína kirkju á stovn, varð honum greitt, at hann noyðist eisini at endurnýggja sálmasangin. Hann var fyrstur at yrkja eftir einum regluligum, metriskum mynstri.

Fyrr hevði kirkjan bara havt teir longu latinsku sálmar, ið ikki gingu eftir nøkrum ávisum versafóti, og sálmar, sum vit hava í dag, vóru óhugsandi tá á døgum — tað reina blasfemi. Men tað legði Luther ikki so nógv í.

Legg til merkis, at vit brúka orðið »sálm« skeivt. »Sálmar« finnur tú bara í Bíbliuni — teir sonevndu »Saltarsálmarnar«, og teir vóru brúktir í gudstænastuni, sum teir vóru. Hesar nýrkingarnar nevna týskarar enn tann dag í dag »Kirchenlieder« — »kirkjuvisur« — tað vit nevna »sálmar«.

Tað katólsku messuna kundi hann ikki brúka til allar hesar nýggju sálmar — her mátti hann hava nýggj lög — lög, ið ikki høvdu verið at hoyrt í kirkjunum áður.

Nøkur gjørdi hann sjálvur — og sum tann fyrsti í søguni fór hann at brúka verðslig lög í kirkjuni! Tók lög til drykkjuvisur og kærleiksyrlingar, tí hetta vóru lög, sum fólk dugdu. Á henda hátt bar til at fáa sálmasangin góðan og »fólkalligari«. Tað sama gjørdi stovnari Frelsunnarhersins, William Booth, 3-400 ár seinni.

Hvør hugsar um, at tá ið vit syngja »Rita navn títt mær í hjarta« — so syngja vit lagið til eina gamla franska drykkjuvisu! Í kirkjuni! »Vár Gud er fæst og haldgøð borg« — lagið er til eina týska

kærleiksyrling. Sama er við »Lit allar tinar leiðir« (Mein Hertz hat mich verlassen) — og hana varð enntá dansað til!

»Innsbruck Ich muss dich lassen« var ein vælmtóktur slagari. Varð umyrktur og gjørdist sálmurin »O Welt, Ich muss dich lassen« (Gud, eftir tær mær leingst — Nú hvilist hvør ein teigur). Sama uppruna hevur »Wie schön leuchtet die Morgensterne« (Algóði Guð, tú fyrstu ferð).

Sungið í kirkjuni

Tá William Booth stovnaði Frelsunnarherin, fór hann inn á drykkjustovur og aðrastaðni eftir lögum, hann skuldi brúka til sálmar — tí hetta vóru lög, fólk kendi, og sum hann segði: »Hví skal hin verstí hava øll tey góðu lögini?«

Og mong av teimum popplögum, ið brúkt verða til andaligar sangir í dag — hvaðani stava tey?

Brúðarvísulagið hevur ikki henda verðsliga uppruna, men er komið beinleiðis úr kirkjuni. So tað átti at havt størri heima-rætt har enn mong av teim, ið nevnd eru omanfyri.

Og hvør sigur, at føroyingar ikki eisini hava brúkt lagið í kirkjuni? Dømi um hetta er t.d. lagið til »Í Gøtu ein dag« (Velkommen igen). Sjálvt lagið er variantur av sálmalagnum »Far verden, farvel«, ið stendur onkustaðni í DDK — og er also væl eldri enn yrkingin hjá Tróndi Olsen.

Í onkrari bygd hevur sálmurin verið sungin við »Í Gøtu...«-variantinum — sum eitt sálmalag! Eg